
Zbornik za umetnostno zgodovino

Archives d'histoire de l'art

Art History Journal

Izhaja od / Publié depuis / Published Since 1921

Nova vrsta / Nouvelle série / New Series LIII

Ljubljana 2017

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO N. S. LIII/2017

Izdalo in založilo / Published by

SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, LJUBLJANA
C/O FILOZOFSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
ODDELEK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO, AŠKERČEVA 2
SI – 1101 LJUBLJANA, SLOVENIJA

Uredniški odbor / Editorial Board

RENATA NOVAK KLEMENČIČ, glavna in odgovorna urednica / Editor in chief
JANEZ BALAŽIČ, **MARJETA CIGLENEČKI**, **MATEJ KLEMENČIČ**, **MATEJA KOS**,
ANDREJ SMREKAR, **KATARINA ŠMID**, **SAMO ŠTEFANAC**

Mednarodni svetovalni odbor / International Advisory Board

LINDA BOREAN, **FRANCESCO CAGLIOTI**, **NINA KUDIŠ**, **VLADIMIR MARKOVIČ**,
INGEBORG SCHEMPER SPARHOLZ, **CARL BRANDON STREHLKE**

Tehnična urednica / Production Editor

KATRA MEKE

Lektoriranje / Language Editing

NIKO HUDELJA (nemščina), **KATJA KRIŽNIK JERAJ** (slovenščina),
GIORDANA TROVABENE (italijanščina), **JOSH ROCCHIO** (angleščina)

Prevajalci / Translators

ROSALBA MOLESI (italijanščina)

Oblikovanje in postavitve / Design and Typesetting

STUDIOBOTAS

Tisk / Printing

GORENJSKI TISK STORITVE, D.O.O., KRANJ

Naklada / Number of Copies Printed

350 IZVODOV

Indeksirano v / Indexed by

BHA, **FRANCIS**, **SCOPUS**, **ERIH PLUS**

ZA AVTORSKE PRAVICE REPRODUKCIJ ODGOVARJAJO AVTORJI
OBJAVLJENIH PRISPEVKOV.

ISSN 0351-224X

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO IZHAJA OB FINANČNI PODPORI
JAVNE AGENCIJE ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE

Kazalo / Contents

MARIJAN RUPERT	
Ob jubileju Nataše Golob	9
RAZPRAVE IN ČLANKI / ESSAYS AND ARTICLES	
ROBERT PESKAR	
Fragmenti gotskega ciborija iz Kranja	15
<i>Fragmente des gotischen Ziboriums aus Kranj</i>	
MATEVŽ REMŠKAR	
Poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lukovici	37
in Mojster Kranjskega oltarja	
<i>Murals in the Church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici</i>	
<i>and the Master of the Altar of Krainburg</i>	
URŠKA SUHADOLC	
Dolničarjeva Curia Labacensis – načrt za prenovu	57
ljubljske mestne hiše po augsburškem zgledu	
<i>Dolničar's Curia Labacensis – a Plan for the Rebuilding</i>	
<i>of Ljubljana's Town Hall after Augsburg's Example</i>	
MATEJ KLEMENČIČ	
Oltarji križniške cerkve v Ljubljani:	83
sodelovanje Marca Prodi in Antonia Beduzzija?	
<i>The Altars of the Church of the Teutonic Order in Ljubljana:</i>	
<i>a Result of a Collaboration between Marco Prodi and Antonio</i>	
<i>Beduzzi?</i>	
SARA TURK	
Baročni oltarji v koprski stolnici in njihova provenienca	99
<i>Gli altari del duomo di Capodistria e la loro origine</i>	

DAMIR TULIČ

Il Cardinale ritrovato: Antonio Gai per l'ex Abbazia di Busco 131
*Ponovno odkriti kardinal: delo Antonia Gaia za nekdanjo opatijo
v Buscu*

VALENTINA PAVLIČ

Jožef Straub in problem avtorstva velikega oltarja 149
v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici
*Joseph Straub and the Question of the Authorship
of the High Altar in Saint Joseph Church in Slovenska Bistrica*

KATJA MAHNIČ

Razstava zbirke slik v Kranjskem deželnem muzeju 1914. 167
Poskus rekonstrukcije razstavne strategije in njenega
pomena
*The Exhibition of the Collection of Paintings at the Carniolan
Provincial Museum in 1914. An Attempt to Reconstruct
Its Display Strategy and Significance*

STANKO KOKOLE

Vojeslav Molè in začetki umetnostnozgodovinskega študija 191
grško-rimske antike na Univerzi v Ljubljani – I. del
*Vojeslav Molè and the Earliest Courses in Graeco-Roman Art
at the University of Ljubljana – Part I*

AJDA ŠEME

Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici 217
Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek
načrtne pedagoške dejavnosti?
*The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program
Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party
of Yugoslavia – the Beginning of a Planned Educational Activity?*

PRIMOŽ LAMPIČ

Mag. Mirko (Bogomir) Kambič: življenje in delo

227

Mag. Mirko (Bogomir) Kambič: življenje in delo
 (*Klošter pri Metliki, 5. avgust 1919,
 †Ljubljana, 23. januar 2017)

Umrli je mag. Mirko Kambič, umetnostni zgodovinar, pionir in nestor slovenske zgodovine fotografije, ugledni raziskovalec in publicist, predavatelj zgodovine fotografije na Filozofski fakulteti v Ljubljani, mentor, zbiratelj in fotograf.

Rojen je bil leta 1919 v Kloštru pri Metliki. Štiri razrede osnovne šole je obiskoval v Podzemlju, desetleten je odšel na klasično gimnazijo v Ljubljano, kjer je maturiral leta 1937. Vsa dijaška leta je bival v dijaškem domu lazaristov in z letom 1937 tudi vstopil v ta red. Nato se je vpisal na Teološko fakulteto v Ljubljani, kjer je leta 1946 diplomiral, mašniško posvečenje pa je prejel že avgusta leta 1943. V kapeli Zavetišča Vincencijeve konference v Zeleni jami je dnevno maševal, septembra leta 1945 pa je bil imenovan za dijaškega prefekta (vzgojitelja) in ravnatelja v Dijaškem domu na Taboru pri cerkvi Srca Jezusovega. Na tem mestu je ostal do ukinitve Dijaškega doma septembra 1947.

To so bili nastavki neke, po svoji volji izbrane življenjske poti, ki pa so jo tedanje slovenske komunistične oblasti najprej skušale ovirati z večkratnimi povojnimi prisilnimi selitvami, na koncu pa brutalno prekinile. Od 13. junija 1949 je bil Mirko Kambič politični zapornik št. 10049 v Centralnih zaporih Uprave državne varnosti, zloglasne Udbe, v temnici katere je malone umrl. Obtožen je bil nesmiselnih političnih konstruktov in obsojen na tri leta prisilnega dela na tedanjem gradbišču t. i. Savskega naselja v Ljubljani. Kazen je prestal leta 1952, obnovo procesa in oprostitev pa dosegel šele 40 let pozneje, leta 1992. Ta nevarni del svojega življenja je duhovito, z ironijo in svojevrstno, njemu lastno distanco opisal v knjigi spominov z naslovom: *Doživetja sredi mojega stoletja* (Celje: Mohorjeva družba, 2000). Delo vsekakor predstavlja pomembno pričevanje in gradivo za knjigo o disidentih ter drugih žrtvah komunizma na slovenskih tleh, ki še ni napisana.

V letih 1952 in 1953 se je skušal vpisati na ljubljansko likovno akademijo. Dva-krat mu je uspelo napraviti sprejemni izpit, a so mu povedali, »da ga ne smejo sprejeti.« Znova iz političnih razlogov. Predstavljati si je treba človeka tridesetih let, v

polni telesni in intelektualni moči, ter učinke teh nasilnih posegov v njegovo tedanje in nadaljnje življenje. Koliko nesmiselno izgubljene energije! Na tej postaji svojega življenja je iz zdravstvenih razlogov in v soglasju s cerkvenimi predstojniki leta 1956 izstopil iz duhovniškega poklica, a tudi novo življenje se ni začelo zlahka in ni teklo gladko.

Kambič se je nato leta 1953 vpisal na Oddelek za umetnostno zgodovino ljubljanske Filozofske fakultete, s čimer je vendarle stopil na pot, ki ga je končno vodila do poklica in strokovne usmeritve, po kateri ga poznamo danes. Leta 1955 je sledilo potovanje po dolgem in počez po ZDA, leto pozneje, na poti nazaj v Francijo, v Pariz, kjer je v Louvru sredi februarja z dovoljenjem muzejske uprave fotografiral stare mojstre. Še v času študija je v letih 1957–1958 z motornim kolesom in fotoaparatom prekrizal Slovenijo, pozneje ga je zanimala cerkvena umetnost Dalmacije in Makedonije, leta 1961 je bil prvič (nato še večkrat) v Švici, v šestdesetih letih dvakrat v Sredozemlju do Španije in severne Afrike. Potovanja so bila zanj še zlasti pomembna: bila so simbol svobode, svobodnega gibanja.

Na potovanjih je veliko fotografiral, predvsem z barvnim diapozitivskim filmom, in tudi diplomsko delo pri prof. dr. Francetu Stelétu z naslovom *Razvoj pejzaža v italijanskem slikarstvu od Giotta do Giorgiona* je napisal na podlagi lastnih barvnih posnetkov (proto)renesančnih umetnin in doživetij realne pokrajine, kakor se mu je ponujala aprila in maja 1959 na poteh po Severni Italiji, zlasti po Toskani in Umbriji. Nalogo je ob projekciji lastnih barvnih diapozitivov kot prvi v tej obliki in z velikim uspehom zagovarjal jeseni istega leta. Zanj je dobil študentsko Prešernovo nagrado. Izvirnik diplomske naloge, ki ga na oddelku za umetnostno zgodovino FF v Ljubljani ali v NUK ne hranijo, se je ohranil v njegovi zbirki. Skupaj z okrog štiridesetimi črno–belimi in barvnimi reprodukcijami v prilogi obsega okrog sto trideset strani.

Kot diplomsko delo Cobiss navaja drugo besedilo, z naslovom *Cerkev Marijinega oznanjenja. Nekdanja avguštinska – sedanja frančiškanska cerkev v Ljubljani*, (Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za umetnostno zgodovino, 1958). To je bibliografska enota, ki jo na oddelku tudi hranijo, a gre za diplomsko delo na tedanji B-stopnji študija.

Vsekakor je nekaj časa študiral ob delu. Že l. 1956 se je namreč redno zaposlil v zelo aktivni ljubljanski podružnici takratne Jugoslovanske avtorske agencije. Do službe mu je pomagal znanec iz političnega zapora, pravnik in pesnik Rado Bordon. Od l. 1962 do upokojitve l. 1984 je bil nato urednik na oddelku za audiovizualna učila v Zavodu za šolski in poučni film, kasnejšem zavodu Sava film, leta 1978 pridružen Dopisni delavski univerzi v Ljubljani. Tu si je po zgledih tedanje evropske pedago-

Mirko Kambič, 29. 6. 2015 (foto: Tamino Petelinšek, Ljubljana)

gike prizadeval za uvajanje programov za modernizacijo pouka z rabo didaktičnih pripomočkov, kot so barvni diapozitivi, grafoskopske folije in 8-milimetrski filmi.

Leta 1970 je ob službi vpisal tudi magistrski študij na temo Zgodovina slovenske fotografije in 1974 svoje delo pod mentorstvom prof. dr. Naceta Šumija tudi zagovarjal. Nastalo je v naših, tržaških, graških in dunajskih arhivih. Naslov: *Oris razvoja fotografije kot vizualnega medija na Slovenskem v 19. stoletju v okviru svetovnega razvoja fotografije*. To je bilo hkrati prvo magistrsko delo iz zgodovine fotografije pri nas, iz tematike torej, za katero se je, širše gledano, tedaj že živo zanimala stroka v vsem zahodnem svetu. Bilo je tudi prvo slovensko temeljno, široko pregledno delo iz te specialne zgodovine, s prvo periodizacijo, prvimi tedaj še povsem neznanimi imeni in imažerijo novega medija, medija industrijske dobe. Fotografija, rojena šele v prvi polovici 19. stoletja, se je nesluteno trdoživo in na mnogih ravneh korenito vrasla v vizualno kulturo moderne in postmoderne dobe ter ju marsikje v temeljih določila. Prinašala je podobe ljudi pa tudi pokrajin, mest in krajev, izrisanih na mehaničen in do tedaj nevideno eksakten način. Kambičev magisterij, ki je postavil Slovenijo na zemljevid evropske in svetovne zgodovine fotografije,

razumemo tudi kot prvi veliki vrh njegove znanstvene poti. Z njim se je vpisal na seznam raziskovalcev tedanje Raziskovalne skupnosti Slovenije.

Žal je delo v tej obliki ostalo neobjavljeno. Kljub prigovarjanju mentorja se, pretirano samokritičen, mag. Kambič ni mogel odločiti za objavo, delno tudi zato, ker ga je nameraval razširiti in poglobiti do doktorata. Na predlog prof. dr. Šumija je nato prijavil doktorsko tezo, ki naj bi ga vodila do likovne analize slovenske fotografije. A v družbi, kakršna je bila tedaj slovenska, preteklosti ni bilo mogoče zlahka ubežati. Dne 2. novembra 1977 so Kambič in njegova družina zgodaj zjutraj doživeli hišno preiskavo. Policistov v civilu. Kambič se je pred leti še živo spominjal: v pisalnem stroju je bil papir in na njem nekaj besedila za doktorat, preiskovalca pa sta se začela norčevati iz slovenske inteligence. Sledilo je celodnevno zasliševanje na Notranji upravi. Doktorat je takrat zastal, veselje do akademske kariere se je razblinilo. Razkorak med akademsko kariero in realnostjo je bil prevelik. Bila so to, kakor pravimo danes, svinčena sedemdeseta.

Vsemu navkljub Kambič raziskovalnega dela vendarle ni pustil zastati; volja do znanja tako ali drugače vedno najde pot. Kot samostojni raziskovalec se je posvetil nadaljnjemu poglobljanju védenja o obravnavani tematiki in objavljajl izsledke od začetka sedemdesetih, skozi osemdeseta in devetdeseta leta v novo tisočletje. Najdemo jih v *Kroniki, Zborniku za umetnostno zgodovino, Sintezi, Argu, Življenju in tehniki ter Fotoantiki*, v celi vrsti zbornikov (*Kranjski in Zbornik Slovenske Bistrice*, 1990; *Šumijev*, 1999; *Avguštinov in Vrišerjev*, 2003; *Blejski*, 2004) in še kje. V celoti je izšlo okrog sto znanstvenih, strokovnih in poljudnoznanstvenih člankov, ki so potrpežljivo stkali gosto štiridimenzionalno mrežo podatkov in povezav o zgodovini fotografskega medija na Slovenskem.

Pri raziskovalnem delu mu je bil v letih 1984–1991 v oporo Znanstveni inštitut Filozofske fakultete (ZIFF), leta 1992 pa je dobil tudi enomesečno štipendijo ljubljanske izpostave Avstrijskega inštituta za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo z Dunaja.

Kambičeva raziskovalna strategija, kakor jo danes razbiramo iz teh dragocenih besedil, je bila preprosta ter hkrati edina možna in primerna za tedanji slovenski prostor (in je delno še danes): zbrati in v smiselne zgodbe povezati kar največ podatkov o najdenem gradivu, ki je bilo za obdobje pred l. 1880 razmeroma skopo, vse odtlej pa zaradi splošne rabe tako rekoč samoumevno in s tem kljub svojim številnim plastem in močem v bistvu še vedno »nevidno«. Namesto strnjenega prikaza, ki bi ga nedvomno prinesel Kambičev doktorat, smo novo znanje dobili v obliki razpršenih besedil, ki še čakajo, da jih kdo poveže in s prispevki drugih piscev vključi v integralno zgodovino medija na naših tleh. Še v preteklem desetletju smo upali, da bo to mag. Kambič sam.

Vseh tem, ki se jih je lotil na svoji poti, tu seveda ni mogoče naštet. Navedemo naj le najpomembnejše, ki so bile, kot rečeno, večinoma predstavljene v člankih, zbornikih in katalogih, le izjemoma v knjižni izdaji. Najprej je tu fotografski izumitelj Janez Puhar, s katerim se je začel ne samo ugleden vstop Slovenije na svetovno fotografsko prizorišče, pač pa tudi slovenska zgodovina fotografije, ki je ob njem dobila prve znanstvene obrise. Kambič je o Puharju pisal večkrat, vsako besedilo z novimi podatki, pridobljenimi s trdim delom v arhivih. Z njimi si je prizadeval za Puharjevo prvenstvo v izumu fotografije na steklo.

Potem je tu cela vrsta fotografov iz 19. in z začetka 20. stoletja, ki jih je obudil iz pozabe, ljudi, ki so tedaj na Slovenskem na ta najsodobnejši način povezovali tehniko in umetnost, tako dagerotipista Primoža Škofa iz Zaklanca pri Horjulu, ki je že l. 1843 deloval na Moravskem in se okrog l. 1860 uveljavil tudi v Gradcu in Mariboru, nadalje Ernesta Pogorelca, prvega poklicnega ljubljanskega fotografa s stalnim ateljejem, poklicna fotografa Višnjegorca Jožefa Erjavca in Moravčana Davorina Rovška, pionirja slovenske barvne fotografije Milana Klemenčiča iz Ajdovščine (katalog, 2007), kamniška poklicna fotografa Franca ter Staneta Aparnika (katalog, 1989), celjskega poklicnega fotografa Josipa Pelikana (knjižna izdaja, 1996) in še vrsto drugih.

Loteval se je fotografske zgodovine s topografskega vidika, natančno je preučil ustanavljanje prvih slovenskih fotoklubov, od katerih je bil ljubljanski leta 1889 med prvimi v Evropi, vpeljal je pojem slovenski fotoimpresionizem za novo fotografijo s preloma 19. stoletja, obravnaval je številne avtorje iz časa med obema vojnama ter pisal o zgodnji slovenski reportažni fotografiji, o zbirateljstvu, o fotografskih antikvitetah, dal pobudo za slovenski fotografski muzej, sodeloval pri pisanju gesel o slovenskih fotografih in fotografiji za *Saur Allgemeine Künstlerlexikon* in *Enciklopedijo Slovenije*, objavljал recenzije strokovne literature, opozarjal na muzealske ter konservatorske probleme, povezane s fotografsko dediščino, sodeloval na mednarodnih simpozijih, z objavami v mladinskih revijah skrbel za popularizacijo medija in njegove zgodovine itn.

Večina bibliografskih podatkov v tem sestavku je bila pridobljena iz znamenitega arhiva Stojana Kerblerja v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje in iz Kooperativnega online bibliografskega sistema in servisov (Cobiss). Ta podatek navajamo, da hkrati opozorimo, da je osebna bibliografija mag. Mirka Kambiča v Cobissu dokaj neurejena, saj je med prek tristo trideset enotami več kot sto šestdeset tipološko še nerazporejenih, nekaj je očitnih podvajanj ipd. To nam vzbuja upravičen sum, da raziskovalčeva bibliografija tudi ni popolna. Skoraj v celoti, denimo, manjkajo objave v tuji publicistiki. Bibliografija vsekakor potrebuje prevetritev in eventualno dopolnitev, posamezne bibliografske enote pa tudi prerazporeditev.

Pri svojih raziskavah ter kot mentor ali svetovalec pri raziskavah drugih ter pri različnih razstavnih projektih je sodeloval z mnogimi posamezniki in institucijami v domovini in tujini. Med slovenskimi umetnostnimi zgodovinarji je bil dobro znan, od institucij pa naj poleg Zgodovinskega arhiva Ljubljana in Arhiva Slovenije omenimo še ljubljansko Mestno galerijo in kranjski Gorenjski muzej, katerih najpomembnejša skupna projekta z njima bomo posebej obravnavali v nadaljevanju.

Med tujimi strokovnjaki za fotografijo, s katerimi je prišel v stik, lahko navedemo vsaj hrvaško umetnostno zgodovinarico Nado Grčević in nemško-angleško-ameriškega fotografskega zgodovinarja, fotografa in zbiralca Helmuta Gernsheima.

Od tujih institucij, kjer je raziskoval, naj poleg že omenjenih tujih arhivov navedemo tudi sodelovanje z muzejem v Villi Manin (Passariano v Furlaniji) in s Centrom di ricerca e archiviazione della fotografia (CRAF) v Spilimbergu, kamor so ga vabili predavat.

Pomemben prispevek k razširjanju védenja o nacionalni fotografski zgodovini predstavlja tudi Kambičevo sodelovanje s slovensko in nekaterimi drugimi televizijami. Nastopal je v oddajah RTV Ljubljana/Slovenija: Pionirji fotografije (1976), Janez Puhar (1976; na isto temo tudi na TV Novi Sad in TV Zagreb, 1984), Slovenska fotografija med obema vojnoma (v obliki vodstva po razstavi, 1983), Izgubljena formula Janeza Puharja (2002), Fotografija na Slovenskem (2002–2005), Črno in belo (o fotografskem mojstru Antonu Demšarju, 2007) ter Breze, morje in neskončno (o fotografu Avgustu Bertholdu, 2008).

Za drugi vrh njegovega strokovnega dela vsekakor štejemo razstavo z naslovom *Razvoj fotografije na Slovenskem od 1840 do 1918*, ki jo je Kambič oblikoval na podlagi svojih raziskovanj za magisterij in ki jo je pozimi 1976/77 gostil Kabinet slovenske fotografije pri Gorenjskem muzeju v Kranju, nato pa leta 1977 tudi Razstavní salon tedanje Fotografske zveze Jugoslavije (FZJ) v Beogradu. Na videz skromen katalog na dvanajstih straneh, nema priča težav, v katerih se je oblikovala infrastruktura za novo umetnostnozgodovinsko raziskovalno vejo, je v besedi in sliki javno predstavil temo, ki je prej živela predvsem v ozkih humanističnih krogih, med redkimi navdušenci. Za projekt je dobil priznanje FZJ, postal pa je tudi član odbora Kabineta slovenske fotografije.

Kot tretji strokovni vrh štejemo Kambičevo sodelovanje zlasti pri prvem delu velikega, še danes nepreseženega tridelnega razstavnega projekta *150 let fotografije na Slovenskem*, ki ga je leta 1988 zasnoval Brane Kovič v sodelovanju z Mestno galerijo in tedanjim Arhitekturnim muzejem Ljubljana. Ta projekt je nastal tudi v okviru sodelovanja z Znanstvenim inštitutom Filozofske fakultete (ZIFF). Brez znanja mag. Kambiča, brez njegovih že opravljenih in novih raziskav, brez že objavljenih

del in končno brez eksponatov iz njegove zbirke si izpeljave prvega dela razstave in kataloga (1989) ni bilo mogoče predstavljati. Župančičeva nagrada leta 1990 za prispevek k tej razstavi, sàdu dvajsetletnega študija, je bila zato le skromna pozornost.

Med njegovimi zadnjimi velikimi strokovnimi nalogami naj omenimo sodelovanje v katalogu in pri razstavi slovenskih impresionistov v ljubljanski Narodni galeriji med letoma 2008 in 2009. Štel ga je za svoj najlepši strokovni jubilejni uspeh, tj. ob svoji devetdesetletnici.

Čeprav je na druga umetnostnozgodovinska področja redkeje posegal, moramo vsekakor omeniti njegov članek o slovensko-ameriškem arhitektu Ivanu-Johnu Jagru (1871–1959), o katerem je gradivo pridobil na svojem popotovanju v ZDA v petdesetih letih in na katerega ga je v pismu opozoril tudi prof. dr. France Stelè, s katerim je kot študent očitno ohranil stike. Jagra prek citiranih primarnih virov predstavlja kot arhitekta in arhitekturnega teoretika ter predvsem kot dolgoletnega sodelavca arhitekturnega podjetja Purcell and Elmslie Architects iz Minneapolisa ter kot osebnega prijatelja Williama Greya Purcella, sicer pa kot zavzetega arhitekturnega snovalca, urbanista in ekologa, osebno pa kot izrazito skromnega človeka.

Kreativni naboj, ki se je sprostil ob ponovnem stiku s svetom v začetku petdesetih let, pa mag. Kambiča ni gnal le na potovanja ali vodil pri študiju umetnostne zgodovine ter pri proučevanju zgodovine fotografije, pač pa je podžigal tudi njegovo živo zanimanje za aktivno ukvarjanje z medijem, s fotografijo kot dokumentarnim in umetniškim likovnim sredstvom. Zanimal ga je predvsem barvni diapozitiv formatov 24 mm × 36 mm in 6 cm × 6 cm. Večji del teh Kambičevih prizadevanj javnosti ni bil predstavljen v obliki razstave. Od leta 1954, ko se je začel ukvarjati s fotografijo, do osemdesetih let je namreč oblikoval okrog petindvajset tematskih celot (diaprojekcij) in z njimi imel okrog dva tisoč predavanj s pretežno potovalno, krajinsko, gorniško in umetnostno motiviko. S t. i. skioptičnimi predavanji je gostoval po vsej Sloveniji in nekaterih drugih krajih tedanje skupne države, v zamejstvu pa v Trstu in Gorici. Najplodnejša so bila v tem pogledu zlasti šestdeseta pa tudi sedemdeseta leta.

Poudariti moramo, da so projekcije in predavanja ne glede na zadovoljstvo, ki so mu ga prinašala, spričo tedanjih razmeroma skromnih potovalnih možnosti zahtevala veliko časa in energije. Delno vzrok, da o tem segmentu njegovega dela stroka malo ve, paradoksalno tiči v dejstvu, da o svojem fotografskem delu ni pisal. Ta trenutek še ni znano, ali obstajajo rokopisi ali tipkopisi teh predavanj. Morda so se ohranile zbirke diapozitivov. Le po njih bi ta predavanja vsaj do neke mere lahko rekonstruirali. Nanje vendarle opozarjajo številna časopisna obvestila, brez dvoma se jih spominja še kdo od mlajših sodobnikov. Nič nenavadnega ni, da je Kambiču,

ki je bil zelo komunikativen, takojšnji in spontan odziv publike na te projekcije pomenil več, ko bi mu morebitna fotografska razstava, kjer bi bili obiskovalci lahko maloštevilni, povratnih informacij pa ne bi bilo oz. bi bile skromne in posredne.

Planinska zveza Slovenije mu je v sedemdesetih letih v zahvalo za to javno kulturno in izobraževalno-promocijsko dejavnost podelila srebrni in zlati častni znak z diplomom (1975).

Iz podatkovne baze Cobiss razbiramo, da je v letih 1958–2013 svoje barvne posnetke tudi objavljaj. Z njimi je sodeloval pri likovni opremi okoli petdeset obsežnejših in kakšnih dvajset manjših publikacij, v okoli petdeset drugih tiskovinah (prospektih, plakatih ipd.), objavil je okoli deset koledarjev, izdal prek štirideset razglednic ter posnel okoli deset didaktičnih diapozitivskih serij, tudi s po več sto posnetki. Svoje fotografije je objavljaj še v periodičnem tisku, največ predvsem v revijah *Fotoantika* (80. in 90. leta), *Narava* (1995–1996), *Zaveza* (od l. 1991), *Rast* (2005–2008) in verjetno še kje. Nekaj posnetkov je objavljaj tudi v tujini.

Po naslovih objavljenih fotografij sodeč je šlo v večini primerov za krajino oz. za posamezne geografsko, krajepisno, umetnostno ali turistično zanimive motive, posnete v tradiciji realistične, topografsko usmerjene fotografije, ali pa so spremljale njegove članke o zgodovini fotografije. Tudi tu moramo opomniti, da so podatki, ki jih imamo na voljo, nepopolni in da je bilo objav verjetno bistveno več.

O njegovi bolj izrazito avtorsko zaznamovani fotografiji je znanega malo. Nekaj reprodukcij posnetkov iz petdesetih in šestdesetih let v reviji *Rodna gruda* priča, da gre predvsem za krajine in vedute in da so za vso tedanjo slovensko fotografijo nedvomno pomembni njegovi barvni diapozitivi, ki jih je posnel na poti po ZDA leta 1955, pa tudi poznejši utrinki iz Slovenije, zlasti iz alpskega sveta. Od petdesetih let je intenzivno snemal s črno-belim filmom, predvsem pa v barvni diatehniki ter z uspehom sodeloval na natečajnih ljubiteljskih razstavah v tujini, v sedemdesetih letih tudi doma, ter prejel več nagrad. Njegova pripadnost fotografiji tudi kot ustvarjalnemu mediju se končno zrcali tudi v članstvu v Društvu oblikovalcev Slovenije (od 1957), bil pa je tudi častni član Društva fotografskih delavcev Slovenije.

Kambičeva predavateljska dejavnost je nedvomno dosegla vrh z začetkom predavanj o zgodovini fotografije na Oddelku za umetnostno zgodovino na ljubljanski Filozofski fakulteti. Kot pogodbeni predavatelj jih je vodil v letih 1984–1993, z njimi pa so bili položeni temelji novega predmeta, ki ga je želel uvesti že prof. dr. Luc Menaše v času, ko je študirala še generacija pisca tega besedila. Žal je Kambičeva predavanja niso več dosegla.

Za zgodovino fotografije je bila po podatkih ZIFF v študijskem letu 1985/86 rezervirana ena ura v zimskem in letnem semestru za 3. letnik smeri A in samostoj-

nega programa, v študijskem letu 1986/87 za 3. letnik v obeh semestrih samo za samostojni program po dve uri, v študijskem letu 1987/88 za 3. letnik smeri A in samostojnega programa tudi po dve uri v obeh semestrih, za leto 1988/89 ni podatka, v študijskih letih 1989/90 in 1990/91 se je ponovila shema iz študijskega leta 1987/88, v študijskih letih 1991/92 in 1992/93 pa spet po eno uro v obeh semestrih, prav tako za študente smeri A in samostojne.

Na predavanjih je obravnaval fotografijo kot likovno zvrst v okviru umetnostne zgodovine. Dotaknil se je njenih tehničnih začetkov, obravnaval je motivne in kompozicijske vidike, presenečal z izjemnim poznavanjem fotografije v znanstveno-tehničnem pogledu ter vzpostavljaj primerjave med slovensko produkcijo in sočasnim dogajanjem v mednarodnem prostoru. Predavanja je spremljal z diapozitivi ter z izvirniki iz svoje zbirke, tu in tam pa je vodil študente tudi na svojevrstne fotografske ekskurzije po Ljubljani. Z osebnim in predavateljskim žarom mu je uspelo navezati s slušatelji živahno, obojestransko navdihujoče sodelovanje tako na predavanjih kakor na izpitih. Njegovi študenti so ga vsekakor ohranili v lepem spominu in ga opisujejo kot uglajenega predavatelja in izjemno prijazno osebo.

Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo, ki je bilo vedno tesno povezano z ljubljansko Filozofsko fakulteto, mu je na fotografskem simpoziju v Pilonovi galeriji v Ajdovščini za njegovo predavateljsko delo in za siceršnji prispevek k zgodovini slovenske fotografije leta 2011 podelilo nagrado Izidorja Cankarja za življenjsko delo.

Predlog za Puharjevo nagrado, ki jo podeljuje Fotografska zveza Slovenije (FZS), je dal Fotoklub Anton Ažbe iz Škofje Loke na pobudo člana fotokluba in tedanjega predsednika FZS Petra Pokorna leta 2012. Zaradi proceduralnih zapletov in Pokornove bolezni je novo vodstvo FZS postopek leta 2013 obnovilo in mu še istega leta nagrado tudi podelilo. Izročena mu je bila na slavnostni seji v prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, 29. januarja 2014, ki je bila posvečena uvodu v t. i. Puharjevo leto oz. ob 200. obletnici rojstva Janeza Puharja. Mag. Kambič jo je prejel iz rok dr. Boštjana Žekša, odposlanca častnega pokrovitelja praznovanja Puharjevega leta, predsednika republike Boruta Pahorja ter ob navzočnosti Iva Borka, predsednika FZS.

Na isti slavnostni seji mu je Kurt Batschinski, član direktorata Mednarodne federacije za fotografsko umetnost (*Fédération Internationale de l'Art Photographique* – FIAP), izročil tudi časni naslov ESFIAP (*Excellence FIAP pour service rendu* / Odličnik FIAP za spremljajoče dejavnosti), ki mu ga je FIAP na pobudo FZS in njenega prejšnjega predsednika, danes pokojnega Petra Pokorna, ter tedanjega predsednika Vasja Doberleta, predstavnika FIAP v Sloveniji, podelila na svoji redni seji v Buenos Airesu leta 2013.

S tem pa se še nismo dotaknili vseh področji, kjer se je Kambič udeleževal kot strokovni pisec in fotograf. Morda se bralec še spominja njegovih člankov o knjigah v *Delovih* Književnih listih iz let 2002–2003. Nenavadno podrobno bibliofilsko znanje o posameznih antikvarnih publikacijah v okviru sklopa kakšnih dvajset besedil s skupnim naslovom *Lov na redke izvode* je verjetno presenetilo vse, ki smo ga poznali predvsem po zgodovinsko-fotografski plati. Več kot polovica obravnavanih publikacij je slovenskih. Ljubezen do knjig se je prepletla z rdečo nitjo, z domoljubjem, to v specifičnih razmerah slovenskega prostora tako redko izraženo in tako dragoceno prvino, ki se tudi v Kambičevih strokovnih besedilih pogosto samozavestno in samoumevno zasveti kot iskrena skrb za kulturno dediščino kot pričo eksistence nekega naroda.

Sklepamo, da se je po osamosvojitvi iz podobnih nagibov in spričo svoji težkih povojnih izkušenj povezal in z besedili in s fotografijami sodeloval tudi v reviji *Zaveza*, ki je začela izhajati leta 1991 in vse do danes obravnava problematiko komunistične revolucije na Slovenskem, žrtve tedanjega političnega nasilja ter druge posledice, ki segajo iz vojne in povojnega obdobja tudi v naš čas. Udeležil se je tudi srečanj z v komunističnem režimu zaprtimi slovenskimi duhovniki v Stični in na Brezjah.

V letih 2005–2008 je v novomeški reviji *Rast* objavil več člankov o mlinih na reki Krupi, s čimer se je še zadnjič poklonil preteklosti (in sedanjosti) rodne Bele Krajine. Objavljeni prispevki sodijo v zadnjo sklenjeno serijo njegovih spisov oz. sploh med zadnja njegova objavljena besedila.

V pogovorih, iz katerih izhaja marsikateri del pričujočega zapisa, se je Kambič vedno rad spominjal svojih kolegic in kolegov iz seminarja prof. dr. Steleta ter nekdanjih in sedanjih članic in članov Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva, nadalje številnih strokovnih ekskurzij vse od l. 1956: Prekmurje, Štajerska, Bela Krajina, Istra, Italija (1957) idr. Posebna doživetja so mu pomenile »baročne« ekskurzije po Sloveniji, izražal je hvaležnost za moralno in materialno podporo obeh že omenjenih inštitutov, s katerima je sodeloval ter se spominjal mnogih kolegov in kolegic, s katerimi je sodeloval. Marsikaj od tega je ostalo trajno zapisano na njegovih fotografijah in diapozitivih ter je varno spravljeno v njegovem arhivu, ki ga vsekakor moramo razumeti kot svojevrsten kulturni spomenik in neizmerno zakladnico za stroke, za katere se je zanimal, posebej seveda za zgodovino fotografije.

Pisec tega sestavka se spominja izrečene misli mag. Kambiča, da bi zbirka sodila v fotografski muzej. Tudi njegova sinova sta izrazila željo, da bi obsežno zapuščino njegovih lastnih fotografij, strokovne literature in gradiva za zgodovino fotografije na Slovenskem (zapiske, literaturo, zbirko starih fotografij in fotografske opreme)

v celoti prevzela inštitucija, ki bi zanj dostojno skrbela. Kakor je piscu znano, se za zbirko resno zanima največja slovenska fotografska zbirka, to je Muzej novejšje zgodovine Slovenije v Ljubljani.

Magister Mirko Kambič je pokopan na ljubljanskem pokopališču Žale. Na grobu so govorili dr. Andrej Smrekar kot predsednik Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva, Petra Puhar kot predstavnica Fotografskega društva Janez Puhar iz Kranja ter pater prof. dr. Edvard Kovač OFM.

Ob Kambičevi smrti so se med drugim odzvali ter poročali o njegovem življenju in delu slovenski tiskani mediji *Delo*, *Demokracija*, *Dolenjski list* in *Dnevnik* (notica), od elektronskih medijev pa TV Slovenija 1. program, Radio Slovenija 3. program – program Ars, ter spletni portali časopisne hiše *Delo*, Muzeja za arhitekturo in oblikovanje, Siol.net in Slovenske tiskovne agencije.

Narodna galerija je v sodelovanju z Muzejem za arhitekturo in oblikovanje, Moderno galerijo in Narodnim muzejem Slovenije 6. februarja 2017 sklicala žalno sejo, ki se je udeležilo okoli štirideset ljudi, večinoma umetnostnih zgodovinarjev. Na njej so Blaženka First, mag. Lara Štrumej in podpisani predstavili njegovo življenje in delo ter spomine na sodelovanje z njim. Vsem je bil zanesljiv svetovalec pri strokovnih dilemah, podpisanemu pa tudi eden od mentorjev pri magistrskem delu.

Z mag. Kambičem je slovenska zgodovina fotografije izgubila svojega nestorja. Z orisom njegovega dela smo namreč hkrati osvetlili tudi pomemben del dogajanja v stroki v desetletjih po 2. svetovni vojni. Kot je pogosto značilno za pionirje tudi na drugih področjih, se je do svojih dosežkov prebil predvsem z osebno pobudo.

Po vsem zapisanem naj še dodamo: omenjene težke povojne preizkušnje in negativne izkušnje s komunističnimi oblastmi so ga prekalile v pozornega in kritičnega opazovalca in sogovorca o političnem dogajanju in družbeni stvarnosti v Sloveniji in po svetu, hkrati pa se ga bomo vsi, ki smo prihajali z njim v osebni stik, spominjali tudi kot nenavadno zbrane in lucidne osebnosti, poznan je bil po prijaznosti in uglajenosti, pa hkrati po šaljivem, anekdotičnem dialogu, po inteligentnem humorju in po blagi ironiji in samoironiji, s katerima ga je začinjal. Menim, da bi si želel tudi sam, da nam kot tak ostane v trajnem spominu.

Avtorji / Authors

RED. PROF. DR. MATEJ KLEMENČIČ

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
SI-1000 Ljubljana
matej.klemencic@ff.uni-lj.si

DOC. DR. STANKO KOKOLE

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
SI-1000 Ljubljana
stanko.kokole@ff.uni-lj.si

DR. PRIMOŽ LAMPIČ

Muzej za arhitekturo in oblikovanje
Grad Fužine
Pot na Fužine 2
SI-1000 Ljubljana
primoz.lampic@mao.si

DOC. DR. KATJA MAHNIČ

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000 Ljubljana
katja.mahnic@ff.uni-lj.si

VALENTINA PAVLIČ

Oddelek za likovno pedagogiko
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Kardeljeva ploščad 16
SI-1000 Ljubljana
Valentina.Pavlic@pef.uni-lj.si

DOC. DR. ROBERT PESKAR

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Metelkova 4
SI-1000 Ljubljana
robert.peskar@zvks.si

MATEVŽ REMŠKAR

Rimska c. 11a
SI-1358 Log pri Brezovici
matevz.remskar@gmail.com

MAG. MARIJAN RUPERT

Zbirka rokopisov, redkih in starih tiskov
Narodna in univerzitetna knjižnica
Turjaška 1
SI-1000 Ljubljana
marijan.rupert@nuk.uni-lj.si

URŠKA SUHADOLC

Ulica Emila Adamiča 43
SI-1356 Dobrova
suhadolc_ursa@hotmail.com

AJDA ŠEME

Rakuševa ul. 12
SI-1000 Ljubljana
seme.ajda@gmail.com

DOC. DR. DAMIR TULIĆ

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilište u Rijeci
Slavka Krautzeka bb
HR-51000 Rijeka
dtulic@uniri.hr

SARA TURK

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000 Ljubljana
sara.turk@ff.uni-lj.si

Sinopsisi / Abstracts

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Robert PESKAR, Fragmenti gotskega ciborija iz Kranja

Ključne besede: ciborij, gotska arhitektura, »Knickrippenstern«, Peter iz Prachatic, stolnica sv. Vida v Pragi, stolnica sv. Štefana na Dunaju, cerkev Maria am Gestade na Dunaju, kamnosek Hans Krainer

Prispevek obravnava fragmente gotskega ciborija, najdene ob arheoloških raziskavah v župnijski cerkvi sv. Kancijana v Kranju leta 1984. Povezati jih je mogoče z gradbeno vne-
mo nekdanjega župnika Kolomana de Manswerd († 1434), umetnostno pa predvsem z du-
najsko arhitekturo in praškimi vplivi. Čeprav gre za skromne fragmente, je bilo mogoče
zanesljivo rekonstruirati prvotno obočno shemo ciborija, v nemški terminologiji znani
kot »Knickrippenstern«. Datacija ciborija okoli leta 1425 in razmeroma zgoden pojav
skorajda enake obočne sheme v zvoniku župnijske cerkve v Šentrupertu na Dolenjskem,
delo kamnosekov iz ptujskogorske delavnice iz časa okoli 1415–1425, bi lahko razrešila
tudi problem datacije oboka dunajske cerkve Maria am Gestade.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Robert PESKAR, Fragments of a Gothic Ciborium from Kranj

Keywords: canopy, gothic architecture, "Knickrippenstern", Peter from Prachatic, cathedral of St. Vitus in Prague, cathedral of St. Stephan in Vienna, church Maria am Gestade in Vienna, Hans Krainer, the stonemason

The article examines the fragments of a Gothic ciborium found in the course of archaeo-
logical research at the St Cantianus Parish Church in Kranj in 1984. The fragments can
be linked to the enthusiasm for construction of the former priest Koloman de Manswerd
(† 1434), while from an artistic standpoint they can be associated with Viennese archi-
tecture and influences from Prague. Even though the preserved fragments are scarce, it
was possible to reliably reconstruct the initial vault scheme of the ciborium, referred to
in German terminology as the Knickrippenstern. The ciborium's dating of around 1425
and the relatively early occurrence of a nearly identical vault scheme in the belfry of the
parish church in Šentrupert na Dolenjskem—the work of stonemasons from the Ptujška
Gora masons' guild from around 1415–1425, might also resolve the issue of dating the
vault at the Maria am Gestade Church in Vienna.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matevž REMŠKAR, Poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lukovici in Mojster Kranjskega oltarja

Ključne besede: stensko slikarstvo, Gradiški mojster, Gradišče pri Lukovici, Mojster Kranjskega oltarja, Sv. Primož

Pred nekaj leti odkrite in restavrirane poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lu-
kovici kažejo močne vplive cikla pohoda in poklona iz cerkve sv. Primoža in Felicijana na
Sv. Primožu, vidne pa so tudi povezave s Kranjskim oltarjem in Tuhinjskima reliefoma.
Spoznanja, ki jih prinaša analiza poslikav na Gradišču, potrjujejo starejšo tezo, da lahko

Kranjski oltar in poslikave na Sv. Primožu pripišemo istemu mojstru ter slikarja identificiramo z mojstrom Vidom, čigar učenec bi lahko bil Gradiški mojster.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matevž REMŠKAR, Murals in the Church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici and the Master of the Altar of Krainburg

Keywords: mural painting, Master of Gradišče, Gradišče pri Lukovici, Master of the Krainburg Altar, Sv. Primož

Revealed and restored a few years ago, the mural paintings in the church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici show the strong influences of the cycle of Journey and Adoration of the Magi in the church of St. Primus and Felician on Sv. Primož. Connections with the Krainburg Altar and Tuhinjski reliefs are also evident. The findings of the analysis of murals on Gradišče confirm the older thesis that the Master of the Krainburg Altar was also an author of the murals on Sv. Primož and can be identified with master Vid, whose student could be the Master of Gradišče.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Urška SUHADOLC, Dolničarjeva Curia Labacensis – načrt za prenovu ljubljanske mestne hiše po augsburškem zgledu

Ključne besede: Janez Gregor Dolničar, Ljubljana, Augsburg, Mathäus Sendel, viri, mestna hiša, Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, rokopis, 17. stoletje, Curia Augustanae Republicae

V rokopisu *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae* (Ljubljana, Semeniška knjižnica, Rkp. 12), napisanem okoli 1680, je nepodpisani avtor, kasneje identificiran kot Janez Gregor Dolničar, predstavil svojo vizijo za prezidavo ljubljanske mestne hiše. Čeprav je bil rokopis v slovenski strokovni literaturi večkrat omenjen, pa doslej še nihče ni opazil podobnosti med njim ter augsburško mestno hišo. Da podobnost med obema mestnima hišama ni zgolj naključna, nam pokaže primerjava Dolničarjeve *Curie* z vodičem po augsburški mestni hiši z naslovom *Curia Augustanae reipublicae*, ki ga je napisal Mathäus Sendel in je prvič izšel v Augsburgu leta 1657. Primerjava posameznih delov obeh besedil dokazuje, da Dolničar Sendlove *Curiae* očitno ni le poznal, ampak jo je s pridom uporabljal kot predlogo pri pisanju svoje.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Urška SUHADOLC, Dolničar's Curia Labacensis – a Plan for the Rebuilding of Ljubljana's Town Hall after Augsburg's Example

Keywords: Janez Gregor Dolničar, Ljubljana, 17th century, Augsburg, Mathäus Sendel, written sources, town hall, Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, manuscript, Curia Augustanae Republicae

In the manuscript *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae* (Ljubljana, Seminary Library, rkp. 12), written around 1680, an anonymous author, later identified as Janez Gregor Dolničar, put forward his vision for the rebuilding of Ljubljana's town hall. Although the manuscript itself has been mentioned in Slovene scientific literature several times, its similarity to Augsburg's town hall has not been noticed until now. Comparison

of Dolničar's *Curia to Curia Augustanae reipublicae* – a guide through Augsburg's town hall written by Mathäus Sendel and first published in 1657 – shows us that the resemblance is far from coincidental. Comparison of select excerpts proves that Dolničar not only knew of Sendel's book but used it extensively while writing his own.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matej KLEMENČIČ, Oltarji križniške cerkve v Ljubljani: sodelovanje Marca Prodi in Antonia Beduzzi

Ključne besede: kiparstvo, arhitektura, oltarni nastavki, barok, križniški red, Ljubljana, Dunaj, Marco Prodi, Antonio Beduzzi

Trije oltarji v ljubljanski križevniški cerkvi so dokumentirano delo dunajskega kiparja in rezbarja Marca Prodi iz leta 1715. V članku je predstavljena teza, da takšne oltarne nastavke tipa »okvirnih oltarjev«, ki leta 1715 še niso bili uveljavljeni, ni mogel načrtovati malo znani in po umetnostnih sposobnostih verjetno skromni Marco Prodi, temveč nek drug umetnik iz dunajskih dvornih krogov. Na podlagi primerjav, še posebej oltarja v zasebni kapeli ene od naročnic ljubljanskih oltarjev, cesarice Amaliije Viljemine v samostanu salezijank na Dunaju, pa tudi na podlagi znanih osebnih povezav je kot avtor načrta ljubljanskih oltarjev predlagan Antonio Beduzzi, v prvi tretjini 18. stoletja eden od najpomembnejših dunajskih umetnikov, slikar, gledališki inženir in avtor številnih arhitekturnih projektov.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matej KLEMENČIČ, The Altars of the Church of the Teutonic Order in Ljubljana: a Result of a Collaboration between Marco Prodi and Antonio Beduzzi

Keywords: sculpture, architecture, altarpieces, baroque, Teutonic order, Ljubljana, Vienna, Marco Prodi, Antonio Beduzzi

Three altarpieces in the church of Teutonic Order in Ljubljana are a documented work of the little known Viennese sculptor and master of decorative carving Marco Prodi. In 1715 such frame-like altarpieces were not yet common in Vienna; therefore it is highly probable that some other, more experienced artist at the Viennese court planned them. Among possible comparisons the altarpiece in a private chapel in the Salesianerinnenkloster in Vienna stand out. It was commissioned, probably a few years after 1717, by Dowager Empress Amalia Wilhelmina, one of the three patronesses of the altars in Ljubljana, and was planned by Antonio Beduzzi. The article therefore suggests that Antonio Beduzzi draw the plans for the altars in Ljubljana while Prodi – who had worked alongside Beduzzi before – was entrusted the execution of the plans.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Sara TURK, Baročni oltarji v koprski stolnici in njihova provenienca

Ključne besede: Koper, koprška stolna cerkev, oltarna arhitektura, 17. stoletje, 18. stoletje, Alessandro Tremignon, Giorgio Massari, Gasparo Albertini, Giambattista Bettini

Koprsko stolno cerkev krasi devet oltarjev, ki so nastali med drugo polovico 17. in koncem 18. stoletja. Njihove različne provenience so posledica francoske okupacije Istre v začetku 19. stoletja, ko je na tem območju med letoma 1805 in 1806 prišlo do razpustitve večine cerkvenih ustanov in posledično do premikov cerkvene opreme. Pri tem je bila njena provenienca pogosto zabrisana. Na podlagi analize ohranjenih pisnih virov in obstoječih oltarjev lahko sedaj ugotovimo, da sta bila takrat v koprsko stolnico iz dominikanske cerkve prinesena današnja oltarja sv. Hieronima in sv. Barbare, iz servitske oltarja sv. Petra in Pavla ter sv. Križa, iz cerkve sv. Klare pa tabernakeljski oltar sv. Zakramenta. Od oltarjev, ki so v stolni cerkvi stali že pred prihodom nove opreme iz ukinjenih cerkva, pa so se ohranili oltar sv. Hieronima (1669–1670), delo beneškega arhitekta Alessandra Tremignona, danes poznan pod patronimijem Žalostne matere Božje, Massarijeva oltarja sv. Marka (1743–1749) in Brezmadežne (1748–1751; nekdanji oltar sv. Roka, zgornji del lesen iz 1806/1807) ter glavni oltar (1788–1790) piranskega kamnoseka Gaspara Albertinija.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Sara TURK, Baroque Altars in Koper Cathedral and Their Provenance

Keywords: Koper, Koper Cathedral, altar architecture, 17th century, 18th century, Alessandro Tremignon, Giorgio Massari, Gasparo Albertini, Giambattista Bettini

The marble altars in the Koper (Capodistria) cathedral were constructed between the second half of the 17th century and the end of the 18th century. Their heterogeneous provenance, which often remained unclear is a consequence of the French occupation that took place at the beginning of the 19th century. It resulted in the suppression of a large number of ecclesiastical institutions and the relocation of their furnishing to the cathedral and other still active churches in Koper. By analyzing historical records and altars present in the Koper cathedral, it was possible to determine their original location. The St. Jerome and St. Barbara altars were brought from the suppressed Dominican church, the altars of St. Peter and Paul and of the St. Cross came from the Servite Church, while the tabernacle altar of the Blessed Sacrament was brought to cathedral from the Church of St. Clare. The other remaining altars were originally planned and erected for the Koper cathedral before the arrival of the new equipment from the suppressed churches. The two altars of St. Mark (1743–1749) and of the Immaculate Conception (1748–1751, previously St. Roch, upper structure is wood, 1806/1807) were designed by Venetian architect Giorgio Massari, the former altar of St. Jerome (1669–1670), today known as the altar of Pietà, was designed by Alessandro Tremignon, and the main altar was constructed by Gasparo Albertini (1788–1790).

Damir TULIČ, Ponovno odkriti kardinal: delo Antonia Gaia za nekdanjo opatijo v Buscu

Ključne besede: Antonio Gai, kardinal Angelo Maria Querini, marmorna busta, beneško kiparstvo, 18. stoletje, Benetke

V bogatem opusu kiparja Antonia Gaia (Benetke, 1686–1769) je danes znanih le nekaj portretnih bust. Tommaso Temanza v svojem *Zibaldonu* med Gaievimi deli omenja tudi busto kardinala Angela Marie Querinija za benediktinsko opatijo Sant'Andrea di Busco, ki je nekoč stala med Oderzom in Ponte di Piave. Konec 18. stoletja je bil samostan ukinjen, njegova oprema razpršena, nekdanji kompleks s cerkvijo pa porušen. Na tem mestu so leta 1874 zgradili majhno kapelico, v njej pa je danes busta kardinala Querinija z originalnim spominskim napisom iz leta 1740. V članku je busta identificirana z busto, omenjeno v rokopisu Tommasa Temanze, in umeščena v Gaiev opus. Predpostavimo lahko, da je kipar za njeno izdelavo uporabil katero izmed grafičnih predlog z upodobitvijo prelata, morda prav tisto iz Musea Correr, ki jo izdelal Marco Alvise Pitteri. V leto 1740 datirana busta kardinala Querinija predstavlja pomembno dopolnitev Gaievega opusa portretnih bust.

Damir TULIČ, A Cardinal Rediscovered: the Sculpture of Antonio Gai for the Ex-Benedictine Abbey of Busco

Keywords: Antonio Gai, Cardinal Angelo Maria Querini, marble bust, Venetian sculpture, 18th century, Venice

In the rich oeuvre of sculptor Antonio Gai (Venice, 1686 – 1769) there are few portrait busts. Tomaso Temanza, in his *Zibaldon*, compiled in the 18th century, writes that Gai made a portrait bust of Cardinal Angelo Maria Querini for the Benedictine Abbey of Saint Andrew, which once stood between Oderzo and Ponte di Piave. At the end of the 18th century the Abby was abolished, its goods were scattered, and the convent with the church was demolished. In 1874 a small chapel was built on the site of the former Abbey. The marble bust of cardinal Querini with the commemorative inscription dating it in 1740 was then placed on the left wall of the small building. In this article the lost bust of Cardinal Angelo Maria Querini by Antonio Gai, mentioned in Temanza's manuscript, is recognised as the one situated in the chapel dating to the 19th century. For this sculpture Gai used one of the many existing prints representing cardinal Querini. He might have used the print by Marco Alvise Pitteri, since one of its copies is kept in the Museo Correr in Venice. The bust of cardinal Querini, dating to 1740, is an important contribution to the portrait catalogue by Antonio Gai.

Valentina PAVLIČ, Jožef Straub in problem avtorstva velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici

Ključne besede: Jožef Straub, Jožef Holzinger, cerkev sv. Jožefa, Slovenska Bistrica, Zlata, baročni oltar, 18. stoletje, pozni opus

V prispevku je obravnavan veliki oltar v podružnični in romarski cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici. Avtorica zanika sprejeto datacijo oltarja v leto 1757/58 ter avtorstvo Jo-

žefa Holzingerja, kakor ju je predlagal Sergej Vrišer. Slogovna analiza in primerjave z dokumentiranimi in atribuiranimi deli obeh kiparjev, kakor tudi arhivski podatki, kažejo, da je avtor oltarja (in kipov) Jožef Straub. Oltar tako predstavlja (poleg kipov v župnijski cerkvi v Zlatarju) njegovo poslednje delo ter osvetljuje problematiko njegovega nasledstva – sodelovanje s kiparjem Jožefom Holzingerjem.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Valentina PAVLIČ, Joseph Straub and the Question of the Authorship of the High Altar in Saint Joseph Church in Slovenska Bistrica

Keywords: Joseph Straub, Joseph Holzinger, St. Joseph Church, Slovenska Bistrica, Zlatar, baroque altar, 18th century, late works

This article presents the high altar at the Church of Saint Joseph in Slovenska Bistrica. Its dating at 1757/58 and Jožef Holzinger's authorship – as suggested by Sergej Vrišer – have been accepted among art historians. The article, on contrary, argues for Joseph Straub's authorship on the basis of style analysis and comparisons with documented and attributed works by both sculptors. The archive sources were also taken into the consideration. The altar is Joseph Straub's last work (beside the sculptures for parish church in Zlatar, Croatia) and thus sheds new light on the question of Joseph Straub's succession – his collaboration with Joseph Holzinger.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Katja MAHNIČ, Razstava zbirke slik v Kranjskem deželnem muzeju 1914. Poskus rekonstrukcije razstavne strategije in njenega pomena

Ključne besede: Josip Mantuani, deželni muzej za Kranjsko, zbirka slik, razstava, razstavna strategija, muzeologija

Program reorganizacije Deželnega muzeja za Kranjsko je Josip Mantuani zasnoval na temelju svojega prepričanja, da je glavno poslanstvo modernega muzeja izobraževanje. Da bi mu muzej lahko uspešno sledil, je bilo treba urediti in raziskati njegove zbirke, predvsem pa ustrezno predstaviti javnosti. Ena od muzejskih zbirk, s katero se je posebej ukvarjal Mantuani, je bila zbirka slik. Na podlagi sistematičnega dopolnjevanja in raziskovanja mu je že v nekaj letih uspelo okrepiti zbirko, leta 1914 pa jo je v novi postavitvi predstavil tudi javnosti. Glede na rekonstrukcijo uporabljene razstavne strategije je šlo za prvo umetnostnozgodovinsko galerijo na Kranjskem.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Katja MAHNIČ, The Exhibition of the Collection of Paintings at the Carniolan Provincial Museum in 1914. An Attempt to Reconstruct Its Display Strategy and Significance

Keywords: Josip Mantuani, Carniolan Provincial Museum, painting collection, exhibition, display strategy, museology

Josip Mantuani founded his modernisation programme for the Carniolan Provincial Museum on his belief that the main mission of a modern museum is educational. In order for museum to achieve it successfully, it is necessary to arrange and research its

collections and, above all, properly present them to the public. One of the museum collections Mantuani was particularly concerned with was the painting collection. Based on systematic acquisition of new works of art and research he managed to significantly improve the collection in just a few years. In 1914 he also presented it in a modernized way. Based on the reconstruction of the display strategy he used this was the first Art History Gallery in Carniola.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Stanko KOKOLE, Vojeslav Molè in začetki umetnostnozgodovinskega študija grško-rimske antike na Univerzi v Ljubljani – I. del

Ključne besede: Vojeslav Molè, Univerza v Ljubljani, umetnostna zgodovina, klasična arheologija, zgodovina antičnih študijev

Vojeslav (oz. Wojsław) Molè (1886–1973) – ugledni slovenski in poljski umetnostni zgodovinar, ki je promoviral na dunajski univerzi leta 1912 – je kmalu po koncu prve svetovne vojne postal eden izmed prvih predavateljev klasične arheologije in bizantinske umetnostne zgodovine na novonastali Univerzi v Ljubljani (ustanovljeni leta 1919). Poleg kratke predstavitve njegove uspešne akademske kariere in opozorila na ključna objavljena dela se pričujoča razprava osredotoča na doslej odkrita pričevanja o vsebini Moletovih pionirskih predavanj in seminarjev, ki jih je med letoma 1920 in 1925 izvedel v Ljubljani še pred svojim odhodom na slovito Jagelonsko univerzo v Krakovu, kjer je bil zaposlen kot redni profesor od leta 1926 do leta 1939 (ter nato ponovno med letoma 1945 in 1960).

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Stanko KOKOLE, Vojeslav Molè and the Earliest Courses in Graeco-Roman Art at the University of Ljubljana – Part I

Keywords: Vojeslav Molè, University of Ljubljana, Art History, Classical Archaeology, History of Classical Studies

In the aftermath of the First World War Vojeslav (or Wojsław) Molè (1886–1973) – an outstanding Slovenian and Polish art historian, who received his PhD from the University of Vienna in 1912 – became one of the first teachers of Classical archaeology and Byzantine art history at the then fledgling University of Ljubljana (founded in 1919). In addition to briefly outlining his distinguished academic career and impressive publication record, this article places particular emphasis on the hitherto uncovered evidence regarding the content of Molè's pioneering lectures and seminars given between 1920 and 1925, that is prior to his departure from Ljubljana for the renowned Jagiellonian University in Cracow, where he subsequently taught as full professor from 1926 to 1939 (and again between 1945 and 1960).

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Ajda ŠEME, Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek načrtne pedagoške dejavnosti?

Ključne besede: Umetnostna vzgoja, Narodna galerija, Komunistična partija Jugoslavije, pedagoški programi, potujoča razstava reprodukcij, kustos pedagog

V letu 1959 je Komunistična partija Jugoslavije obeležila štirideseto leto delovanja. V sodelovanju z različnimi ustanovami so želeli skozi celo slavnostno leto po vseh republikah pripraviti dogodke, s katerimi bi državljane seznanjali z revolucionarnim bojem KPJ. V Narodni galeriji so se v ta namen odločili organizirati potujočo razstavo reprodukcij umetnin iz stalne zbirke, ki je v slavnostnem letu potovala po ljubljanskih osnovnih in srednjih šolah. Pri tem za ravnatelja Karla Dobido ni bilo glavno vodilo upoštevanje političnih smernic, temveč ideja o muzejih in galerijah kot izobraževalnih ustanovah.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Ajda ŠEME, The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party of Yugoslavia – the Beginning of Planned Educational Activity?

Keywords: Art education, the National gallery of Slovenia, the Communist party of Yugoslavia, pedagogical programs, travelling exhibition of art reproductions, curator-educator

The Communist party of Yugoslavia (KPJ) celebrated its 40th anniversary in 1959. Their plan was to cooperate with various institutions and hold nationwide events that would remind the citizens of the KPJ's revolutionary fight for the entire commemorative year. The National Gallery of Slovenia decided to organize a travelling exhibition of art reproductions from its permanent collection, which was hosted in primary and secondary schools of Ljubljana. In doing so, the Gallery's director Karel Dobida was not motivated by politics, but rather by his idea to transform museums and galleries into educational institutions.
